

kisvárdai lapok

XX. évfolyam 5. szám – 2018. június 27. szerda

Danilo Kiš: Borisz Davidovics síremléke - Mészáros Árpád (Újvidéki Színház)

Focipályán – Shakespeare

A versenyprogram válogatója, Balogh Tibor művészeti tanácsadó megszólított, írni le a vajdasági színjátszás elmúlt időszakáról pár gondolatot. Meglepődtem először, aztán beláttam: csakugyan, nem csak a barátjuk, de az utóbbi két évtizedük munkájának a közeli szemtanúja is vagyok.

Veszprémi színész-koromban kollégája lehettem a legendás színházcsináló Soltis Lajosnak. Ott és akkor láttam egy Mrozek vizsgálóelőadását, melyben játszott a végzős akadémista Mezei Zoli is, kivel később együtt dolgozhattunk szintúgy. A horgosi Szép Szó Táborban tanítottam éppen, mikor Kovács Frigyes fiatal színészjelölteket toborzott, hogy újraszervezze a Szabadkai Népszínházat. Lehet, hogy meghallották szavait az akkori diákok: Elor Emina, Pálfi Ervin, Szőke Attila és a többiek. Ezekből a táborokból kapott lendületet Petrik Andrea, Kovács Lehel és színészgenerációk sora. Időszakából elfelejthetetlen a *Nem fáj* előadása – vagy még korábbi az *Ég a nap Seneca felett* című (Sinka Karcival, Törköly Leventével) –, és az *Indul a bakterház* általam szervezett, húsz előadásos kárpát-medencei turnéja, színészcsempészéssel egyes határokon. Frici ma újra kollégám Sopronban.

Vukosavljev Iván (azóta Wischer Johann) ugyancsak régi ismerős. Már a „Forrásos” korszakomban, Zenta „színház előtti időiben” is a stratégiai partnerünk volt, ma pedig az általa vezetett teátrum testvérszínháza az általam vezetett soproninak.

Az izzó progresszivitás vonzott mindig (ma is) Újvidék felé: miként 2014-ben az Opera Ultima, úgy most a Borisz Davidovics síremléke. És ott vannak a szüntelen újítani vágyó Kosztolányi Dezső Színház előadásai, a Tolnai Ottó ihlette Kisinyovi rózsza, a gyönyörű Liliom, vagy az egyik meghatározó emlékem, a Godot-ra várva. Kavarognak darabok, kalandok, megannyi emlék. Shakespeare egy focipályán, Kavillón a Tanyaszínházzal; pörkölttel és remek pálinkával. Színészek, barátok, háborúk. Hiper-szubjektív emléközön. Az emlékezés felkavar. Nehéz rendet tenni, rendszert adni. Nem is tudok – nem akarok. Egy történelmi káoszban lehettem szemtanú és barát: tanúja-barátja kolosszális színházi pillanatoknak, s méretes kudarcoknak is, olykor. Akármi történt azonban a vajdasági színpadokon, olyan nem eshetett meg soha, hogy szárnyaszegett, hitehagyott, enervált játésszók búsítottak volna. Errefelé a csüggedést is feszíti az energia.

Pataki András

**Magyar
Színházak**
xxx. **kisvárdai
fesztiválja**

Szakmai Klub

Dosztojevszkij: *A félkegyelmű* (Komáromi Jókai Színház)

A fesztivál, sőt a magyar színházi évad egyik legkiemelkedőbb produkciónak titulálták a szakmai beszélgetésben hozzászólók a Komáromi Jókai Színház által bemutatott Dosztojevszkij-adaptációt.

Félkegyelmű vagy idióta? Merült fel a kérdés. Az orosz, vagy éppen szlovák nem érti azt, hogy „félkegyelmű”, a magyar nem érti azt, hogy „idiót”. Pedig a kettő ugyanaz – állapította meg Balogh Tibor, a fesztivál művészeti tanácsadója. Varga Emese, az előadás dramaturgja elmondása szerint Martin Huba szlovák rendező az örületen keresztül akarta megfogalmazni Miskin herceg karakterét, de a szövegbe mégis sikerült becsempészni a „félleg kegyelemből” is – mondta a dramaturg.

Ez a fajta polifonikusság a dosztojevszkiji világ leglényegibb magja, amelyet belülről fogott meg a rendező és a társulat – állapította meg Kovács Dezső kritikus. Keszég László rendező véleménye szerint azonban az adaptációnak semmi köze Dosztojevszkijhez, „ahogyan az zöld, úgy ez az előadás piros”. Az adaptáció esetünkben egészen sajátosan élezi a terjedelmes anyagot és fűzi a legteátrálisabb jeleneteket gondosan a központi nőalak köré, így címnek szerinte akár azt is adhatnánk: Nasztaszja Filippovna. Kovács Dezső több más hozzászólóhoz hasonlóan, kiemelte Holocsi Katalin alakítását, aki szerinte kiragyogott az előadásból.

A véleményezők azonban hangsúlyozták, nem egyetlen alakítás vitte el az előadást, hanem egy egységes erejű, nem kompromisszumos színházi munkának lehettünk tanúi. A prima szereposztás sokoldalú, hiszen jól választott a kemény kezű rendező, akinek a társulat nagy része tanítványa volt Pozsonyban, de ugyanakkor volt is miből választani.

A félkegyelmű főszereplői: Tóth Tibor, Holocsy Katalin, Szabó Viktor

Keszég László megállapítása szerint mindent az erős társulat oldott meg, ez az a szöveg amire vártak. Így valósulhatott meg a figurák diabolikus jellegének pontos kifejezése. De nem csak a három fő karakter szenvedélyében jelent meg a feszültség, hanem a háttérben lévő szereplők összecsapásában is. Pataki István igazgató külön kiemelte a tehetséges fiatal színészek munkáját. Hálásan állapította meg az is, hogy az ember várja és várja a jól ismert jeleneteket, és még úgy is megmarad a feszültség ebben a produkcióban.

Az előadás ismérve még, hogy nincsenek benne üresjáratok, nem akar több lenni annál ami – hallhattuk. A jellemfejlődés-mentes, abszurd viszonyok megjelenítését Keszég László egyenesen Monty Python-szerűnek nevezte. A szöveg és a színház szakralitását Balogh Tibor pedig egyenesen rejtvénynek. Dicséret érte a szakralitást is hangsúlyozó, fordított scenográfiát is. A felszólalók kiemelték, az erős és sugallatos színpadkép tételei: a vonat, a füst és rámpa szervesen beépülnek az előadásba.

Víg könnyek násza
(Vajdasági Tanyaszínház)

Izgalmas formavilágú és hangvételi előadásnak írták

le a hozzászólók a vajdasági Tanyaszínház produkcióját, bár volt, aki fenntartásokat is megfogalmazott az előadás kapcsán.

Pataki András a Soproni Petőfi Színház igazgatója rögtön azt a kérdést szögezte az alkotóknak, nem érzik-e túl kockázatosnak a homoszexualitás témáját felvetni egy olyan típusú színházban, mint az övék, hogy tudniillik a legeldugottabb vidéki helyszíneket járják. Erre az a válasz érkezett, hogy meglepő módon a kis falvak között is volt olyan, ahol hatásosnak bizonyult a produkció, ami egyébként egy uniós pályázat segítségével jött létre. Megtudhattuk, hogy az alapanyag egy drámaíró-versenyen született, de később tovább dolgoztak rajta, és a jelenlegi formája a rendező, Puskás Zoltán ötletének köszönhető. Az alapvetően az elfogadásról szóló darab kivitelezését Kovács Dezső kritikus izgalmasnak nevezte, hiszen a nézők a lakodalmas vendégsereg, és ez egyfajta beavatási helyzetet teremt. Kiemelte a színészi alakításokat, köztük Mészáros Árpádét. Az erős figurák mellett dicsérte az előadás humorát és groteszkségét, ami szerinte némiképp Kusturica világát idézte.

„Hogy megtudjuk, merre tartunk”

A kisvárdai fesztivál történetét talán a legjobban a rendezvény doyenje, Hajdú Géza ismeri a határon túl. A nagyváradi Szigligeti Társulat emblematikus művésze immár huszonnyolc éve követi figyelemmel a kisvárdai színházi nyarat. A Kisvárdai Lapok a fesztiválhoz fűződő emlékeiről kérdezte a színművészt.

1989-ben vagyunk. Volt-e ekkor lehetőség arra, hogy az erdélyi színházak egymással találkozzanak, netán, hogy eljussanak például Magyarországra?

1968-tól kezdődően mondhatni testvéri kapcsolatot ápoltunk Debrecennel: egyik évben mi mentünk hozzájuk, másik évben ők vendégeskedtek nálunk. A legsikeresebb előadásainkat mutattuk meg egymás közönségének, nem kevés sikerrel. 1983-ban azonban elköveltük azt az „államellenes” hibát, hogy az Ősvigasztalás debreceni turnéját követően, a hatóságok beleegyezése nélkül, Budapestre is elvittük Szabó József Ódza Tamási-ősbemutatóját. Attól kezdve, több mint fél évtizeden keresztül nem mehettünk sehová. Az erdélyi színházi közösséget tekintve, mindenki ismert mindenkit. A hat színház között nagyon szoros kapcsolat volt. Sepsiszentgyörgyön, a Nemzetiségi Színházi Kollokviumon voltak a nagy találkozások, arról még – nem tudom, hogy – de még a magyarországi szakma is tudomást szerzett, és jelen volt. Különösen az erdélyi témájú előadások érdekelték őket, nagy sikere volt Sütőnek és Tamásinak egyaránt.

Szintén 1989-ben vagyunk, amikor először merült fel az ötlete annak, hogy Kisvárdán találkozzanak a határon túli színházak.

Az első kiadásról mi nem tudtunk semmit. A másodikon, 1990-ben, Kassa, Beregszász és Komárom mellett, ha jól

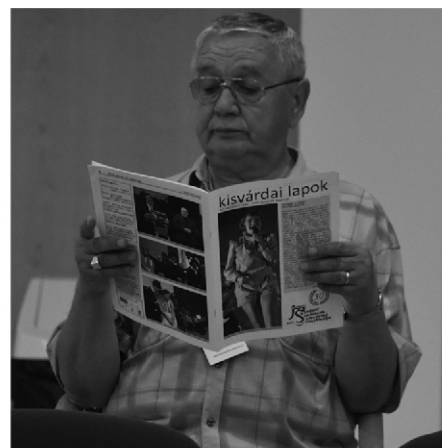
tudom, Szatmár is részt vett. Pribula László egykori főszerző érdeme, hogy amikor 1991-ben társulatvezetőként jeleztem részvételi szándékunkat, szívesen fogadtak minket. Elsőnek Kovách Aladár Téli Zsoltárával vendégszerepeltünk Kisvárdán, az előadást Ódza rendezte.

Mik voltak az első benyomások?

Kisvárdának vitathatatlan szerep jutott abban, hogy megnyitotta előttünk a határokat. Olyan volt, mintha a soha nem látott testvéreinket találtuk volna meg. Megismerkedhettünk beregszászi, komáromi, kassai, szabadkai és újvidéki színésztársainkkal, és mondanom sem kell, egyből ráéreztek egymásra, mert kiderült, hogy hasonló kihívásokkal nézünk szembe. Szerencsés helyzetben voltunk, hiszen a résztvevő társulatok akkor még végig jelen lehettek a fesztiválon, így olyan színházélményekkel tértünk haza, mint a komáromiak Caligulo című produkciója, a Mohács című előadásuk, vagy a kassaiak Egerek és emberekje. Azt hiszem, a találkozással járó újdonságérzetnek is köszönhető, hogy hamarosan már minden határon túli színház és főiskola turnénaptárába bekerült a kisvárdai fesztiválszereplés.

Melyek voltak a fesztivál legemlékezetesebb pillanatai?

Egyrészt, azok az előadások, amelyekkel a legnagyobb sikereket arattuk. Beszélek itt Kertész Ákos Névnep (r.: Miszlai István, 1993), illetve Ken Kesey Kakukkfészek (r.: Miske László, 1994) című közönségdíjas előadásairól, valamint A mi osztályunkról. Másrészt, emlékezetesek maradnak a díjaink – Bányai Irén, Dobos Imre, Dimény Levente alakítási díjai, Csíky Ibolya és jómagam Életműdíjai. Egyszer sem tudtam átvenni a díjainkat, az Életműdíj átadó gáláján például egy Miskolc mellett kis faluban játszottuk Rákóczi című darabunkat. De

emlékezetesek maradnak a közös alkotások is, hiszen a fesztivál aranykorában a határon túli színészek közösen hoztak létre előadásokat, amelyeket aztán a várszínpadon játszottunk. Az első ilyen alakításomra, a Chioggiai csetepaté jegyzőjére a világosító kolléga még mind a mai napig emlékszik. Az előadás próbafolyamatai Komáromban kezdődtek, ami nagy szó volt akkor nekünk. A színház öltözőiben laktunk, s csak a főpróbákat tartottuk Kisvárdán. Nagyon kedves fogadtatásban volt részünk, meglátogattuk a gyárat, ahol a Várdakeserűt készítik, és jártunk egy csirkefarmon is – mindkét helyen jól tartottak minket...

Miért jó itt lenni Kisvárdán?

A strand és a sült hal miatt! (nevet) Szeretek itt lenni, mert alkalmunk nyílik arra, hogy megtudjuk, merre tartunk. Számomra Kisvárdá az egyetlen fórum – Pécsre csak egyszer jutottam el –, ahol megtudom, hol tart a világ, és hol tart benne a határon túli színjátszás. Van egy elemi kíváncsiság, ami úgy gondolom, minden művészi munka alapja, sőt, mi több a gondolkodó ember, s mint ilyen, a színész sajátja kell legyen. Ilyen feltételek mellett pedig teljesen mindegy, hogy jó előadást vagy rossz előadást látunk – hiszen mindkettőből tudunk építkezni. A kisvárdai fesztivál látélete a határon túli magyar színházak aktuális helyzetének.

Biró Árpád Levente

Teljesen belevisztek a sírba

Keservesen gazdagon mutatja meg az újvidéki társulat Borisz Davidovics síremlékével azt a történelmi korrelációt, hogy „a halottak gyorsabban szaporodnak, mint az élők”. Danilo Kiš darabja az immár száz évvel ezelőtti nagy forradalmi korról és hamar valósággá váló következményeiről mesél az idővel filozofikusan, kedélyesen játszadozva. Amit aztán a társulat továbbjátsszik „az utolsó jugoszláv író” drámájából, az egészen dermesztő. Nevetgélünk persze, mert a csapat mulattat bennünket a színház- és kultúrtörténeti fricskákkal – teljesen flúgos vicceket engednek meg maguknak: illet tényleg csak az tud, akinek a sejtjeibe épül fiatalon, hogy a halál mindössze egy ölelésnyire van. Danilo Kiš és egy társulat, világosan kiderül, bár más és más korban, de megélte ezt.

Átláthatatlan és áthatolhatatlan nyersbeton oszloprend veszi körbe a sír valóságát – a világot az időtlenségében. Már a díszlet is egy siralmas állítás, mindegy, mikor merülünk alá a történelemben: Dávid király korától fogva alighanem a messiás eljöveteleig folyton ez ismétlődik. Az előadás zenei világa, Marjan Nečak munkája ugyancsak fokozza ezt. Miután a történet felütését követő hangjáték-szerű színházi mulatság révén menthetetlenül belekerülünk az előadás világába, már egészen természetesnek hat, ahogy a fekete fegyveres alakulatok alakítják az életet halállá. Közülük néhányan ideiglenesen kivetkőznek (jelmez: Snežana Pešić Rajić) kevés fehérbe és sok vörösbe, hogy egy csipetnyi hangulat is jusson, mielőtt egészen vége lesz ennek a röpké életnek: kerül pilótaszemüveg, zsabó, tollas női díszkalap, pilótaszemüveg, flitteres szandál, és néhány további avantgarde kiegészítő, hogy a fiber bőröndbe rejtett diónyi pokolgépről most ne beszéljünk.

A rendező Alekszandar Popovszki (ő jegyzi a díszletet is), aki Verebes Ernő bátor adaptációjával dolgo-

zott, jól megy nemcsak a társulathoz, hanem a szerzőhöz is, így együtt sokféleképpen csapnak le ránk – gegekkel, mint például amikor egy végzetes telefonhívás Hakapeszi Maki hangján szól; de drámai értelmezéssel is, ahogy „lefördítják” a Kaddis kezdetét: „tudd meg, hogy halott vagy”. Hogy ez a mondat legyen a megnyugvás mondata, ahhoz meg kell értenünk, ahogy kicsavarodik a forradalmi jobbító szándék, legyen az a NOSZF vagy a délszláv háború – ami utólag, a történetek legalább felületes, részleges megismerése után is képtelenség. Ennek a képtelenségnek a színházi vetülete ez az előadás: színpadra ránt bármit, amit az önmagában is rém tanulságos történet sodrása magával visz, közben vég nélkül vacakol az idővel, ennek folyamányaként pedig a halállal is, de úgy, hogy mégis elmesél egy mítosz-szerűvé kikristályosodott, tulajdonképpen ismert tragédiát, anélkül, hogy ilyen vagy olyan világnézet szerint értelmezné. És nem azért nem értelmezi így vagy úgy – ebben is hűséges volt a társulat a szerzőhöz –, mert ne lenne ilyen vagy olyan világnézete: egyébként van, ki is derül, hanem mert egy sírból akar rápillantani erre a világra. Honnan máshonnan.

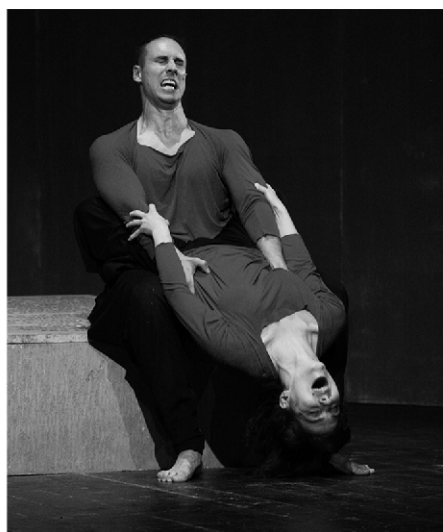
Mészáros Árpád Borisz Davidovicsa

úgy lóg ki a rá kimért rövid időből Elor Emina Zinaida Mihajlovnájával, mintha a pár percükben a végtelenbe lennének képesek átérni: látjuk, ha nem marháskodnának valami pátosszal, akkor örök szerelem lenne ez – de helyette az örök hiányt realizáljuk (a kenotáfiumban is). Az adaptáció felerősíti azt, hogy a történet többi szereplője: Crnkovity Gabriella, Ferenc Ágota, Giricz Attila, Gombos Dániel, Huszta Dániel, Kőrösi István, Krizsán Szilvia, László Judit, Német Attila, Pongó Gábor, Sirmer Zoltán – mindannyian több szerepben is azonossá váljanak, illetve a következő pillanatban pedig szembe kerüljenek a forradalmat képviselő figurával. Lehetne bármelyikük az, akinek már a születési ideje is vagy háromféle a hatósági pontatlanságok, netán ellentmondások okán. Az előadás ekként szól egy élet, egy történet reprezentációjának képtelenségéről, végső soron a történelem értelmezhetlenségéről is. De ahogy Zinaida Mihajlova (kit érdekel, mióta halott) azt mondja Borisz Davidovicsnak (hogy végre valahára bejártssa a sírba): kérlek, feküdj le – s végső nyugalomba simogatja, mint egy zaklatott halálos beteget, attól tulajdonképpen megszakad az ember szíve.

Proics Lilla

„Magam is lázadó voltam”

Rendezés, játék, utasítás, alkalmazkodás, ellenszégülés, forradalom. A Danilo Kiš regényének színpadi adaptációjából készült, Borisz Davidovics síremléke című előadás kapcsán, az egyik alkotóval beszélgettünk. Mészáros Árpád elektroműszerész szakkal indító, bölcsészből lett színművész, az Újvidéki Színház társulatának tagja.

Először dolgoztál a rendezővel. Milyen benyomást keltett?

Én soha életemben nem rendeztem, nem is rendeznék, mert nagyon el tudok veszni a részletekben. Az olyan színházat szeretem, ahol a rendező tudja, hogy mit szeretne csinálni. Ha hosszú évekig ugyanazt csinálod, akkor vágyasz valami konkrét gondolatra, elképzelésre. Ennél az előadásnál úgy érkezett a rendező, hogy van valami az ő fejében, ami még nem forrt ki teljesen, viszont ő az a rendező, akinél az első néhány próba után láttuk, hogy bátran lehet rá hagyatkozni. Innentől kezdve a színészen van egy nyugalom, hogy én csak csinálom a dolgom, mert látom, hogy meg fogja oldani az ő részét. Így is lett. A rendező, Alekszandar Popovszki egy felhőtlen, nagyon jó és

szórakoztató próbafolyamatban csinálta meg ezt az előadást, amelyet, mondhatom, mindannyian nagyon szeretünk. Tényleg jó állapotban van az előadás és ez sokszor múlik azon, hogy a színészek mennyire szeretik játszani. Láttam korábban előadását, ami tetszett, ott is azt láttam, hogy „eldobták az agyukat”: mind a színészek, mind ő. Megtaláltak egy hangot. Az a típusú aki keresi a kapcsolatot a színésszel. Igazodik hozzánk, kihozza belőlünk a legjobbat. Jó szeme van arra, hogy meglássa, melyik színészen mi van, és éppen azt piszkálja ki, ami a legjobban funkcióba állítja a munkásságot az egy-egy jelenet kapcsán.

Belőled mit sikerült kipiszkálnia?

Egy olyan emberrel kellett azonosulnom, aki felveszi a bokszesztyűt a zsarnokság ellen, és olyan eszközökkel harcol, amilyen eszközökkel az adott hatalom próbálja elnyomni a népet. Igazából egy nagyon megfoghatatlan személyről van szó, ha úgy tetszik arctalan alakról, akiről senki nem tudja hogy néz ki valójában. Innentől kezdve óriási a szabadság, de valamit meg kellett mégis ragadni. Ehhez én visszanyúlтам a saját lázadó korszakomhoz, a tizenéves koromhoz, amikor én is úgy gondoltam, hogy a legjobb nyers erővel harcolni az elnyomás ellen. Aztán azóta benőtt a fejem lágya, legalábbis azt hiszem. Nagy szükség volt rá, hogy visszakanyarodjak ahhoz az időhöz, amiben hasonlóan éreztem, gondolkodtam. Ezt úgy sikerült elérnem, hogy annak idején még írtam naplót, megvan mind a tizenpár kötet arról, hogyan vittem bele magam szándékosan hülyébbnél hülyébb helyzetekbe, és

ennek segítségével az érzéseket pontosan fel tudtam eleveníteni.

Alapvetően narratív a szöveg, akárcsak egy napló. Milyen volt a szöveggel dolgozni?

Verebes Ernő dramaturg egy nagyon jó adaptációt csinált az amúgy borzasztóan tömény alaplumból. Én mindig azon mérem le, hogy fekszik-e nekem, vagy sem, hogy milyen könnyen tanulom meg a szöveget. Ha első olvasatra egész gondolatsorok megmaradnak bennem, és ennek köszönhetően könnyen bevágom a szöveget, az azt jelenti, hogy érzületben is közel áll hozzám. Ennél így éreztem.

A szöveg súlyát gyakran oldja zene, vagy humort keltő színészi játék. Nevezhető az előadás bohócjátéknak?

Vannak elrajzolt figurák egy-egy jelenet erejéig, az egyik például David Beckhamból kellett, hogy építkezzen. Valamilyen formában persze megjelenik a „clown” figura, méghozzá már az előadás elején. Tulajdonképpen ezzel a „clown” megjelenítésével lesz keretbe foglalva maga az előadás. A bohócjáték jelleget az erősítheti, hogy ki vagyunk sminkelve, mint a bohócok.

Becsey-Imreh Noémi

„A közönséggel együtt alkotunk”

Színész, színházigazgató, drámapedagógus. Venczel Valentin munkássága igen sokrétű. Több mint 120 különböző szerepet játszott el pályája során, darabokat rendezett, értelmileg sérült felnőttekkel végzett drámapedagógiai munkája során pedig olyan élményekben, tapasztalatokban volt része, melyek az emberismeret vonatkozásában kiemelkedőek. 2013 óta igazgatja az Újvidéki Színházat, sikerrel.

Úgy gondolom, hogy igen jó a helyzetünk. Például a színházunk az egyik legmobilisabb magyar színház. A Kisvárdán is látható darabot a közelmúltban játszottunk, többek között Ljubljanában és a POSZT-on is, ahonnan két díjat is hazavittünk. Úgy is mondhatnám, hogy a színház az utóbbi években térfoglaló próbálkozásokat tett, főképp a Nyugat-Balkán felé. Az a két nemzedék, amely jelenleg az Újvidéki Színház gerincét képezi, rendkívül erős alapokat biztosít a színháznak az elkövetkezendő évekre. A társulat tagjai fiatalok, mégis érettek, sok tartalék van bennük, mind kollektív értelemben, mind egyénenként. Meglehetősen optimista jövő áll előttünk.

Úgy tudom, a társulat nemrég Kazahsztán fővárosában, Asztanában lépett fel a Borisz Davidovics síremléke című darabbal. Hogyan sikerült megvalósítani ezt az utazást?

Újvidék városa 2021-ben Európa Kulturális Fővárosa lesz. Ennek a nagy projektnek egyik jelentős szegmense az Újvidéki Színház is. A program egyik alapköve az, hogy a színház tavaly egy nemzetközi kisebbségi színházi fesztivál, a Synergy#WTF megszervezésére vállalkozott. Erre az eseményre többek között, meghívtuk a Makszim Gorkij orosz nyelvű Színházat Kazahsztánból, akiknek ugyancsak van saját fesztiváljuk, így a meghívás viszonzásra lelt. Ez egy új irányt nyitott az Újvidéki Színháznak. Ezalatt nem csak azt értem, hogy Közép-Ázsia felé. Nekem igazgatóként mindig egy kicsit a jövőt is ki kell találnom, a jövőre vonatkozó valamiféle irányvonalakat illik sugallnom. A színház töretlen fejlődésének a nemzetközi kisebbségi szegmens az egyik járható útja. Többek között, fesztiválunk is ezzel a motivációval jött létre. Rendelkezünk tapasztalatokkal, élményekkel, ismeretekkel a kisebbségi létállapottal kapcsolatban. Engem személy szerint elkezdett érdekelni, hogy vajon a hasonló helyzetben levő (kisebbségi) színházaknál hogyan állnak a dolgok. Rá kellett jönnünk, hogy nagyon sokféleképpen. De talán a legfontosabb, nem csak professzionális kapcsolatok jöttek létre, hanem elsősorban emberi kapcsolatok. A két társulat egészen megható baráti kapcsolatra lépett egymással.

Hogyan látja a magyar színházak, színészek határon túli helyzetét?

A határon túli magyar színészek érvényesülése aktuális kérdés

évtizedek óta. Úgy vélem, elsődleges küldetésük és feladatuk az, hogy ott helyben, otthon érvényesüljenek. Egy orosz kollégám mondta, hogy a színház a kultúra harmadik védvonala, ha az elesik, tulajdonképpen elesik a kultúránk is. A magyar nyelvterület, színházi milió egy egyetemes fogalom. A fiatalabb nemzedék tegyen kísérletet arra, hogy Kisvárdától kezdve Budapesten át Kassáig ugyanúgy érezzék magukat. A magyar nyelvterület és kultúrtér egészében megélt otthonérzete az igazán fontos. Heidegger mondta, de ránk magyarokra hatványozottan igaz: a nyelv a lét háza.

Mit gondol, mi lenne a színház a feladata?

Úgy gondolom, hogy a színháznál nem az a probléma, hogy mit kell közvetítenie a néző felé, hanem az, hogy mit tud megvalósítani a közönségével együtt. A színházat sokféleképpen lehet felosztani. Meglátásom szerint van olyan színház, amely a rámpával komolyan megkülönbözteti a játszó személyt a közönségtől. Amelyik színház így elkülöníti magát, az maximum odáig jut el, hogy a produkciója egy konzumportéka lesz, amelyet a közönsége egy ideig fogyaszt. A másik fajta színház pedig az, amely önmagát csak a közönségével együtt értelmezi. A színház számomra mindig a közösségi megnyilvánulásnak és létnek a helye volt. Lehet, hogy elvontnak tűnik, de ha színházról beszélünk, akkor tulajdonképpen mindig a közönségünkről is beszélünk.

Bucsi Tamara

Kazahsztánban az újvidéki társulat

Odaférek melléd a kanapéra?

A Szabadkai Népszínház Magyar Társulatának darabja egy egészen különös térbe vezet minket. Zöld kanapé és fotel, csipketerítő, falóra, a háttérben pedig valami túlzottan sablonosnak ható spanyol zene szól. Mintha a délutáni pihenés közepén lépnénk be valaki nagyon is személyes nappalijának világába. A *Csak egy szóval mondd* című előadás végig erős feszültséggel dolgozik. Tanúi lehetünk Rosario kínzó magányának és az őt egyedül-nem-hagyó másoknak, a darab pedig kisemberek sorsán keresztül az emberi kapcsolatok bonyolultságát feszegeti, egyszerre kacagtató és egészen tragikus keretben.

Elvira Lindo regényéből Gyarmati Kata készített színpadi adaptációt. A színpad megjelenés ugyanakkor igen különösnek hat az előadás értelmében. A félkörben ülő nézők maguk is részei a játéktérnek: közöttük kisasztalok helyezkednek el, rajta otthonos, ernyős asztalilámpák – akár egy kávézóban is lehetnénk. A szobát számtalan tárgy díszíti: egy idegesítően kakukkoló óra, festmények, dobozok, bögrék. (Egyedül a magasban forgó diszkógömb lehet kissé kizökkentő.) Ebben a különös térben kicsit mintha a közönség is egy szoba zsúfolt bútorzataként hatna, az emberek és tárgyak közösen figyelik némán és megértően a közöttük játszódó eseményeket. Sőt, nem is egészen némán, ugyanis a szereplők egy-egy szövegrészletet olykor valamelyik nézővel olvastatják föl – ezáltal a közönség még kevésbé marad kívül a látott eseményeken. A gesztus közben arra is rávilágít, bizonyos helyzetekben mennyire képtelenek a szereplők kimondani valami igazán lényegeset. A történet főhőse, Rosario, úgy érzi, a nevével már elbeszélte az egész sorsát. Túlzás is talán

hősnek nevezni, de ez az elsőre olyan átláthatónak tűnő figura egyre bonyolultabb lélektani problémákat tár föl és szeretné megfejteti, megoldani, vagy legalább elviselni őket. Az előadás során követhetjük őt azon az úton, ahogy próbál valamifajta feloldozást nyerni, miközben önmaga számára sem világos, pontosan mitől kellene megszabadulnia. A halott anyja lakásában kísértő szellemétől például jó lenne. De a rá ragasztott számtalan jelzőtől is, melyek önmagukban nem határozzák meg őt. Mert nevezték már bolondnak, szörnyetegnek, leszbikusnak, nimfománnak és még annyi másnak. De hol lehet rátalálni arra, ami megszabadítaná? Egy gyóntatófülkében, egy pszichiáter által felírt gyógyszerben, vagy akár a mások által hagyott szemétkupacok között?

Rosario ebben a keresésben mégsincs egészen egyedül. És nemcsak a halott anyja lidérces jelenése, meg az a sok, a lakásban vele élő bedobozolhatatlan emlék van vele, hanem egyetlen barátja, Milagros is. A két nő egész életének összefonódása, egymásrautaltságuk és a másik iránti végtelen szeretetük a darab központi témája. Néhány szavas címkével nem leírható kapcsolat ez, melynek összetettségét az előadás kiválóan képes megjeleníteni.

G. Erdélyi Hermina rendkívül érzékenyen nyúl hozzá Rosario figurájához. Első pillantásra egy mindenki számára ismerős alaknak tűnik, majd fokozatos bontja ki és hántja le a karakterben rejlő rétegeket. Hatalmas érzelmi utat tesz meg az előadás alatt, a színésznő végig képes hitelesen és átütően érzékeltetni Rosario folyamatosan alakuló belső feszültségeit. A környezete számára roppant különös Milagrost játszó Körmöci Petronella szintén remek alakítást nyújt, a

két színésznő kettőse, a karakterek kapcsolatának izgalmas megjelenítése teszi végig mozgalmassá és megkapóvá az előadást. Izgalmas rendezői és dramaturgiai megoldás, hogy a darab összes további szereplőjét egyetlen színész, Ralbovszki Csaba alakítja. Néhány jelzésértékű kellék segítségével transzformálódik pszichiáterből pappá, Palmirává (tehát egy női karakterré), illetve az előbbieknél jóval többet szereplő Morsává, aki Rosario munkatársa, szeretője és a darab végére talán ennél több is. Ralbovszki Csaba mindegyik szerepet képes humorral megtölteni, miközben magassarkúban és láthatósági mellényben egyaránt hiteles módon kelti életre az adott figurát.

A *Csak egy szóval mondd* című előadás egy nehéz és összetett történet ötletes koncepcióval dolgozó színpadi megvalósítása. A produkció a megjelenített figurákon keresztül nagyon elgondolkodtató témákat jár körbe. Képesek vagyunk-e bedobozolni az emlékeinket, mi oldhat föl a saját büntudatunk elől, és hogyan lehet magunk mellé engedni bárkit is a magunknak berendezett nappali-kávézóinkban. Pedig lehet, hogy mással együtt mégis jobb elüldögélni azon a zöld kanapén.

Én, Leonardo - a fény születése (Az ExperiDance Production előadása)

Mai program:

10:00 – Szakmai Klub
Beszélgetés a *Borisz Davidovics síremléke* és a *Csak egy szóval mondd* c. előadásokról.

Helyszín: Művészetek Háza pódiumterme

10:00 – **Érzelmi gravitáció** – az emlékek és álmok tömegvonzása

Sardar Tagirovsky workshopja

Helyszín: Konferencia

Központ földszinti terme

17:30 – Naninski utcaművész show a Művészetek Háza előtt

18:00 – **Németh Ákos: AUTÓTOLVAJOK**

Zentai Magyar Kamaraszínház

Helyszín: Művészetek Háza

20:30 – Naninski utcaművész show a Bagolyvár előtt

21:00 – **Wisława Szymborska versei alapján: HAJNALI 4**
Szabadkai Kosztolányi Dezső Színház

Helyszín: Rákóczi-stúdió

21:00 – **Betyárjáték** – Ferenczi György és a Rackajam
A budapesti Nemzeti Színház és a Híd Média Kft közös produkciója.

Helyszín: Bagolyvár

kisvárdai lapok

A Magyar Színházak
XXX. Kisvárdai Fesztiváljának
napilapja

Szerkesztő:

Ungvári Judit

Munkatársak:

Németh Fruzsina Lilla

Becsey-Imreh Noémi

Bálint Lili, Bucsi Tamara

Fotók:

Godó-Révész Rebeka

Ráthonyi Ráhel Sára

Nyomdai előkészítés:

Fnor Reklámgrafika Kft.

Fábián-Kóczon Nikoletta

Nyomdai kivitelezés:

Imi Print Nyomda

Felelős kiadó: Nyakó Béla

ISSN 1587-8325

www.kisvarda.szinhasz.hu

A Magyar Színházak XXX. Kisvárdai Fesztiváljának támogatói:

Nemzeti Kulturális Alap

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

KISVÁRDA VÁROS
ÖNKORMÁNYZATA

FRISS FM, KISVÁRDA